

PEER GYNT

Av Henrik Ibsen

Regi Hanne Tømte

Foto, Stig Håvard Dirdal

Undervisningsopplegg

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	3
Den kunstneriske prosessen før en forestilling er klar	4
FØR FORESTILLINGEN.....	5
Påstander, «Ja» og «Nei» svar.....	5
Påstander, en skala fra 1-10	5
FORVENTNINGER.....	6
Oppgaver man kan først løse i par, for så å deles i plenum.....	6
Bli kjent med Ibsen og stykket på 8 minutter.....	7
Bli kjent med handlingen og karakterer i Peer Gynt gjennom dialoger og scener i 5 akter.	8
Første akt	9
Andre akt	15
Tredje akt.	21
Fjerde akt.....	28
Femte akt.....	33
UNDER OG ETTER FORESTILLINGEN.....	40
OPPGAVE I FORHOLD TIL FORM OG ESTETIKK.....	40
Scenografi	40
Kostyme og makeup.....	41
Regien i Peer Gynt.....	42
Musikk i forestillingen.....	43
Teaterkomponist Simon Revholt har arrangert musikken til Peer Gynt. Han sier en viktig oppgave for en teaterkomponist er å utøve kjærlighet i møtet mellom tekst og tone. Teksten er forbundet til hodets intellekt og musikken er hjertets stemme ... Simon ser på sin oppgave å finne balansen mellom disse to størrelsene eller stemmene. Musikken må ikke slå i hjel teksten, og vise versa. Viktig at teatermusikken spiller på lag med teksten og regien.....	43
OPPGAVE I FORHOLD TIL TEMATIKK.....	44
Til inspirasjon for samtale rundt tema i <i>Peer Gynt</i>	44

INNLEDNING

Så flott at dere tar med dere elevene i teatret, det er vi så glade for!

Vi tilbyr et undervisningsopplegg som har søkelys på teaterforestillingen og de estetiske valgene det kunstneriske teamet har tatt i møte med Ibsens tekst. Det er ingen fasit, men ment som inspirasjon til hvordan man kan gripe an opplevelsen. Hvordan materialet benyttes er opp til hver enkel lærer, det er dere som kjenner elevene, og hva som kan fungere for dere og de fagene dere har.

Skolematerialet lener seg på læreplanverkets overordnede verdigrunnlag, med særlig vekt på 1.4.

«Skolen skal la elevene utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling (...) Vår estetiske sans utvikles i møte med ulike kulturelle uttrykk, og de bidrar til å løfte fram nye perspektiver. Kunst- og kulturuttrykk har også betydning for den enkeltes personlige utvikling. Kulturelle opplevelser har en egenverdi, og elevene skal få oppleve et variert spekter av kulturuttrykk gjennom sin tid i skolen» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 7).

Oppgavene er varierte, noen krever fysisk innsats andre internett, men alle oppfordrer til refleksjon og samtaler, det er viktig at elevene er klar over at det ikke finnes rette og gale svar når det kommer til kunst. Det er individuelle opplevelser i møte med en teaterforestilling, men man skal alltid forsøke å begrunne sine tanker og meninger.

Skolematerialet er utarbeidet av Carl Jørn Johansen og Nina H. Godtlibsen og henvender seg til ungdomskolen og det videregående trinn.

Alle bilder er tatt av Stig Håvard Dirdal

Den kunstneriske prosessen før en forestilling er klar

Hvor starter den?

- **Teatersjefen**
 - Dramaturgiat
 - Kunstnerisk råd
 - Instruktør

Teatersjefen har kjent til forestillingen kanskje i hele 2 år før den kommer på scenen. Han eller hun har tenkt høyt sammen med dramaturg og det kunstneriske råd. Hva skal settes opp og hvorfor, hvilke instruktører kan passe?

- **Kunstnerisk team kan bestå av**
 - Instruktør
 - Scenograf
 - Kostymedesigner
 - Sminke og parykk
 - Lysdesign
 - Koreograf
 - Musiker/komponist/lyd-design
 - Video- designer

PROSESSEN

- **Rammemøte-, skisse og modellmøte**, her presenterer instruktør og scenograf sine tanker, og teatret gir dem noen økonomiske rammer. Modellmøtet er alt klart og hele teatret får se scenografien og høre instruktøren snakke om sine tanker om forestillingen. Så kan salgsavdelingen begynne å markedsføre forestillingen.
- **Leseprøve**, første gang skuespillerne møter teksten.
- **Prøvetid**, det er ca. 8 ukers prøvetid
- **Publikumsprøver**, den siste uken før premiere har vi publikum inn for å kjenne responsen, forstår publikum det vi vil de skal forstå ... oppnår vi kontakt?
- **Premiere**, nå er forestillingen ferdig og vises for førstegang.

Forestilling, det kunstneriske teamet forlater produksjonen og skuespillerne skal nå eie forestillingen.

FØR FORESTILLINGEN

Noen ganger kan det være fint å komme uten forkunnskaper og bare ta imot forestillingen og se hvor den tar deg hen. Andre ganger er det både gøy, og til stor hjelp, at man setter seg godt inn i forestillingen før man ser den. Her følger noen praktiske øvelser for å komme i gang.

Påstander, «Ja» og «Nei» svar

Oppgaven løses ved at man flytter seg til en «Ja-side» og eller en «nei-side» Mellom hver påstand skal elevene gå til utgangspunktet i midten. Læreren stiller spørsmålene, og teller 1,2,3, og elevene flytter seg fysisk til feltet «JA» eller «NEI» på tre. Dette er for at de ikke skal ha tid til å se på hva de andre elevene «svarer», men at de gir selvstendige svar. Følg opp svarene elevene gir med å la dem snakke sammen om hvorfor de svarte som de gjør? Når? Hva? Hvorfor? På hvilken måte?

- Tror du Ibsens drama angår deg? (ja/nei)
- Forventer du å sovne under forestillingen? (ja/nei)
- Har du vært på teater før? (ja/nei)
- Kjenner du litt til Peer Gynt fra før? (ja/nei)
- Gleder du deg til å se teaterstykket? (ja/nei)

Inn i tema

- Jeg kan selv velge hvem jeg vil være (ja/nei)
- Man skal alltid snakke sant (ja/nei)
- Jeg er alltid meg selv (ja/nei)
- Jeg har alltid en kjerne, uansett hvilken situasjon jeg er i?
- Kan man miste seg selv på jakten etter suksess?

Påstander, en skala fra 1-10

- Det er en menneskerett å oppnå lykke.
- Alle kan velge hvordan de vil leve sitt liv.
- Noen ganger er det riktig å lyve.
- Betaler man alltid en pris for sine løgner.
- En god historie er alltid bedre enn sannheten.
- Dine feiltrinn vil følge deg hele livet.
- Utenforskap fører til stor kunst.

Dialogen: Hvorfor står du der du står? Start en samtale med de nærmeste rundt deg. Lærerne spør inn til de forskjellige grupperinger. Det er lov å flytte plass hvis man endrer mening under samtalen

FORVENTNINGER

Oppgaver man kan først løse i par, for så å deles i plenum.

- 1) Hvilke forventninger eller assosiasjoner får du/dere av tittelen; Peer Gynt? Har du hørt tittelen før? I hvilken sammenheng?
- 2) Gå inn på www.rogaland-teater.no og les hva Rogaland Teater skriver om forestillingen. Hvordan er det det visuelle uttrykk? Hvordan "selges" forestillingen? Hva gjør dette med dine forventninger?
- 3) Hvem medvirker i forestillingen. Er det noen av disse skuespillerne du kjenner fra andre forestillinger eller film og tv? Hva gjør dette med dine forventninger?
- 4) Instruktøren er Hanne Tømte. Hvem er hun? Hva gjør det med dine forventninger?
- 5) Scenografen er Nora Furuholmen. Hvem er hun? Hva gjør det med dine forventninger?

Bli kjent med Ibsen og stykket på 8 minutter

Del klassen inn i grupper på 3 eller 4, der halvdelen av gruppene jobber med oppgave 1, og de andre jobber med oppgave 2.

Bruk 8 minutters intensiv googling. (Ikke mer enn 8 min, det skal være upretensiøst og morsomt). Hent forskjellig fakta fra flere forskjellige kilder. Det er ikke lov å bare bruke wikipedia eller ChatGPT. Jo mere underlige og fantastiske opplysninger, jo bedre for hukommelsen.

Gruppene presenter sine funn for klassen.

1) Dramatiker Henrik Ibsen

Det sies at Henrik Ibsen er verdens nest mest spilte dramatiker, etter William Shakespeare, men hvor mye kjenner dere til ham, hans forfatterskap, liv og hans samtid?

2) Peer Gynt

Forestillingen heter «Peer Gynt»

Finn så mye informasjon om stykket dere klarer. Hvor ble det spilt for første gang, hvordan var mottakelsen? Hvilke tema tar stykket opp? Osv.

Bli kjent med handlingen og karakterer i Peer Gynt gjennom dialoger og scener i 5 akter.

Her finner dere et utvalg av scener fra teaterforestillingens 5 akter. Alle aktene må være representert, og framføres kronologisk. Valg av arbeidsmetode er opp til klassen og de rammene dere har. Vi foreslår at elevene kan spille ut scenen på gulvet som teater, hørespill, snakke om den i en podkast, lage et musikalsknummer, oversette den til ungdommenes egen sosiolekt, lage tegneserie, bygge scenografien til scenen og mye mer. Husk å få parene/gruppene til å framføre sitt arbeid kronologisk, da vil man få en viss oversikt over forestillingens innhold og kunne kjenne på gjenkjennelsesgleden når de møter scenen på teatret.

Første akt

Hvor: En li nær Åses gård.

Hva: Per kommer hjem etter å ha vært lenge borte.

Hvem Mor Åse og Peer.

1A)

Peer kommer hjem til, Mor Åse og Peer.

Replikker:

Åse: Peer, du Lyver!

Peer: Nei, jeg gjør ei!

Åse: Nå, så bann på, det er sant!

Peer: Hvorfor banne?

Åse: Tvi, du tør ei! Alt i hop er tøv og tant!

Peer: Det er sant – hvert evige ord!

1B)

Hvor: Hjemme hos Peer

Hva: Her får vi fabelen, hva har skjedd før stykket begynner.

Hvem: Mor-Åse og Peer Gynt

Åse: Og du skjems ei for din mor?

Først så renner du til fjells
månedsvi i travle onnen,
for å jakte rein på fonnen,
kommer hjem med reven pels,
uten borse, uten vilt; –
og til slutt med åpne øyne
mener du å få meg bilt
inn de verste skytterløgne! –
Nå, hvor traff du så den bukken?

Peer: Vest ved Gjendin

Åse: (ler spotsk) Riktig, ja!

Peer: Pusten holdt jeg, sto og lyttet,
hørte knirken av hans hov,
så av ene hornet greinene.
Derpå varsomt mellom steinene
frem på buken jeg meg flyttet.
Gjemt i røysen opp jeg glyttet; –
slik en bukk, så blank og fet,
skulle du vel aldri sett!

1C)

Hvor: Hjemme hos Mor-Åse og Peer.

Hva: Mer fabel, Peer Gynts bakgrunn. Rasmus Gynt, farfar var rik. Mens Peers far mistet alt.

Hvem: Mor-Åse og Peer.

Åse: Hva har slekten nå tilbake
fra din farfars velmaktsdage?
Hvor er sekkene med mynt
etter gamle Rasmus Gynt?
Far din gav dem føtter, han, –
ødte dem så glatt som sand,
Hvor er det, som gikk til spille
ved det store vintergilde,

Peer: Hvor er snøen fra i fjor?

Peer: Jeg skal blive konge, keiser!

1D)

Hvor: Hægstad, bryllup.

Hvem: Aslak og Mats.

Hva: Aslak og Mats observere Peer på vei til bryllupet.

Aslak: Far hans var fordrunken, og mor hans er låk.

Mats: ja, så får en ikke undres på, at gutten blir et drog.

1E)

Hvor: På Hægstad.

Hva: Peer møter Solveig for første gang.

Hvem: Solveig og Peer.

Solveig: Du er visst den gutten, som ville danse?

Peer: Ja vel er jeg det; kan du ikke sanse?

Kom så!

Solveig: Ikke for langt, sa mor!

Peer: Sa mor? Sa mor! Er du født ifjor?

Solveig: Du gjør narr –!

Peer: Si navnet ditt, tøs, så snakker vi lettere.

Solveig: Jeg heter Solveig. – Og hva heter du?

Peer: Peer Gynt.

Solveig: *(trekker hånden til seg)* Å, kors da.

1F)

Sted: Hægstad.

Hva: Brudarov, Peer rømmer til fjells med Ingrid. Her blir Peer fredløs.

Hvem: Mats (brudgommen), Aslak, Mor Åse, Mengden.

Mats: (*kommer løpende tilbake*) Å, Guds død og plage!

Kom, far –!

Aslak: Hva er i veien?

Mats: Tenk, Peer Gynt –!

Åse: Har de tatt ham av dage?

Mats: Nei, Peer Gynt –! Se, oppover heien –!

Mengden: Med bruden!

Åse: Det beist!

Aslak: I bratteste fjellet klyver han, ja – Gud, på geitens vis!

Mats: Han bær' henne, far, som en bær' en gris!

Åse: O, gid du falt ned og –! Tre varsomt i hellet!

Mats: Jeg tar hans liv for det brudarov!

Andre akt

2A)

Hvor: Fjellet

Hva: Etter en natt med Ingrid, forlater Peer henne.

Hvem: Peer og Ingrid

Gå ifra meg!	Peer Gynt
Etter dette!	Ingrid
Hvor?	
	Peer Gynt
Så langt du vil for meg.	
	Ingrid
Hvilket svik!	
	Peer Gynt
Hver får gå sin egen vei.	
	Ingrid
Brott – og brott igjen oss binder!	
	Peer Gynt
Djevlens stå i alt, som minner!	
Djevlens stå i alle kvinner, – –	
uten én –!	
	Ingrid
Hvem er den ene?	
	Peer Gynt
Ikke deg.	

2B)

Hvor: Ved et fjellvann.

Hva: Mor Åse og Solveig leter etter Peer.

Hvem: Solveig og Åse

Åse: Vi må finne ham!

Solveig

Hm! – Her er et dyretrekk –

Åse

Gud lønne deg rikt,
at du hjelper meg til rette!

Solveig

Her er spor av mannefot.

Åse

Her må vi lete;

Solveig

Fortell meg litt mere.

Åse

Om sønnen min?

Solveig

Ja; –

Alle ting.

Åse

(smiler)

Alle ting? – Trett ble du da!

Solveig

Før blir du trett av talen å føre,
enn jeg av å høre.

2C)

Hvor: Fjellet

Hva: Møte den grønnkledde.

Hvem: Den Grønnkledde og Peer.

Den grønnkledde

Er du kongssønn?

Peer Gynt

Ja.

Den grønnkledde

Jeg er Dovrekongens datter.

Peer Gynt

Er du det? Se, se; det treffer jo godt.

Den grønnkledde

Inne i Ronden har far min sitt slott.

Peer Gynt

Da har mor min et større, såvidt jeg fatter.

Den grønnkledde

Kjenner du far min? Han heter kong Brose.

Peer Gynt

Kjenner du mor min? Hun heter dronning Åse.

2D)

Hvor: I Dovregubbens hall

Hva: Peer ber om å få gifte seg med Dovregubbens datter.

Hvem: Dovregubben og Peer.

Dovregubben

Altså, det er min datter, du krever?

Peer Gynt

Din datter og riket i medgift, ja.

Dovregubben

Det halve får du, imens jeg lever,

og det annet halve, når jeg engang faller fra.

Peer Gynt

Det er jeg nøyd med.

Dovregubben

Ja, stopp, min gutt! –

du har også noen tilsagn å give.

Brytes ett av dem, er hele pakten brutt,

og du slipper ikke herfra i live.

For det første må du love, at du aldri enser

hva der ligger utenfor Rondenes grenser;

dag skal du sky, og dåd og hver lysbar plett.

Peer Gynt

Får jeg kalles for konge, så holdes det lett.

Dovregubben

Dernest, – nå vil jeg i kløkt deg prøve –

Hva er forskjellen mellom troll og mann?

Peer Gynt

Der er ingen forskjell, så vidt jeg ser.

Stortroll vil steke og småtroll vil klore; –

likeså hos oss, hvis bare de torde.

Dovregubben

Sant nok; vi er ens i det og mer.

Men morgen er morgen og kveld er kveld,

så forskjell blir det nå likevel. –

Nå skal du høre hva det er for noget:

Derute, under det skinnende hvelv,

mellom menn det heter: «Mann, vær deg selv!»

Her inne hos oss mellom trollenes flokk

det heter: «Troll, vær deg selv – nok!»

2E)

Hvor: Dovregubbens Hall

Hva: Peer har gjort dovregubbens datter gravid, han vil vekk og rømmer fra trollene.
Den Grønnkledde, Dovregubben, Peer.

Den grønnkledde

Min Peer, du er far før året heller.

Peer Gynt

Lukk opp; jeg skal ut.

Dovregubben

Men den ting er sikker, at gjort er gjort,
ergo ditt avkom vil vokse;
slikt blandingskre vokser urimelig fort –

2F)

Hvor: Ute

Hva: Møter Bøygen

Hvem: Peer og Bøygen (Belgmørke.)

Peer Gynt

Gi svar! Hvem er du?

Stemmen

Meg selv.

Peer Gynt

Av veien!

Stemmen

Gå utenom, Peer! Den er stor nok, heien.

Peer Gynt

Hvem er du?

Stemmen

Meg selv. Kan du si det samme?

Peer Gynt

Det dumme svar

kan du gjemme; det gjør ikke saken klar.

Hva er du?

Stemmen

Den store Bøygen.

Tredje akt.

3A)

Hvor: fjellet

Hva: Peer er fredløs, og Solveig har forlatt sin mor og far for å være med ham.

Hvem: Solveig og Peer

Solveig

På hele Guds vide jord
har jeg ingen å kalle for far eller mor.
Jeg har løst meg fra alle.

Peer Gynt

Solveig, du vene, –
for å komme til meg?

Solveig

Ja, til deg alene;
du får være meg alt, både venn og trøster.

Peer Gynt

Og kjenner du dommen, som ble lest i vår?
den skiller meg både ved arv og gård.

Solveig

Mener du vel at for arv og eie
jeg skilte meg fra alle de kjæres veie?

Peer Gynt

Og vet du forliket? Utenfor skogen
tør de fukke meg fritt, om jeg treffes av nogen.

Solveig

På ski har jeg rent; jeg har spurt meg frem;
de spurte, hvor jeg skulle; jeg svarte: jeg skal hjem.

3B)

Hvor: Ved hytten på fjellet

Hva: Fortiden innhenter Peer, Den grønnkledde (Kvinnen) kommer med en trolunge.

Hvem: Kvinne og Peer.

Kvinnen

Vi møttes sist, da vi møttes først.

(til ungen.)

By far din drikke; jeg mener han er tørst.

Peer Gynt

Far? Er du drukken? Kaller du ham –?

Kvinnen

Du kan vel kjenne grisen på skinnet!

Har du øyne? Kan du ikke se, han er lam
på skanken, som du er lam på sinnet?

3C)

Hvor: ved samme hytte på fjellet

Hva: Peer forlater Solveig og ber henne vente på ham.

Hvem: Peer og Solveig.

Solveig

(i døren)

Kommer du?

Peer Gynt

Utenom!

Solveig

Hva?

Peer Gynt

Du får vente.

Her er mørkt, og jeg har noe tungt å hente.

Solveig

Bi (vent); jeg skal hjelpe; vi byrden skal dele.

Peer Gynt

Nei, stå der du står! Jeg får bære det hele.

Solveig

Men ikke for langt, du!

Peer Gynt

Vær tålsom, jente;

langt eller kort, – du får vente.

Solveig

Ja, vente!

3D)

Hvor: Peer drar hjem.

Hva: Mor Åses død. Peer forteller Åse et siste eventyr.

Hvem: Peer og Åse.

Peer

Er du tørst? Skal jeg hente deg drikke?

Kan du strekke deg? Sengen er stutt.

La meg se; – ja, mener jeg ikke

det er sengen, jeg lå i som gutt?

Kan du minnes, hvor titt om kvelden

du satt for min sengestokk

og bredte over meg fellen,

og sang både stev og lokk?

Åse

Ja, mins du! Så lekte vi slede,

når far din i langfart for.

Fellen var karmesprede

og gulvet en islagt fjord.

Peer Gynt

Til slottet vestenfor måne

og slottet østenfor sol,

til Soria-Moria-slottet,

gikk veien både høyt og lavt.

En kjepp, som vi fant i kottet,

du brukte til svøpeskaft.

Hva ynker du for?

Åse

For ryggen;

Peer Gynt

Strekk deg; jeg skal deg støtte.

Se så; nå ligger du bløtt.

Åse

Nei, Peer, jeg vil flytte!

Peer Gynt

Flytte?

Åse

Ja, flytte; så ønsker jeg støtt.

Peer Gynt

Du snakker! Bre over deg fellen.

La meg sitte på sengestokk.

I Soria-Moria-slottet

er der gilde hos konge og prins.

Hvil deg på sledeputen;

jeg kjører deg dit over mo –

Åse

Men, snille Peer, er jeg buden?

Peer Gynt

Ja, det er vi begge to.

Hypp! Vil du rappe deg, Svarten!

Mor, du fryser vel ei?

Jo-jo; det kjennes på farten,

når Grane legger i vei!

Åse

Kjære Peer, hva er det som ringer –?

Peer Gynt

De blanke dombjeller, mor!

Åse

Hu, nei da, hvor hult det klinger!

Peer Gynt

Nå kjører vi over en fjord.

Åse

Jeg er redd! Hva er det, som bruser
og sukker så underlig vilt?

Peer Gynt

Det er granene, mor, som suser
på moen. Sitt bare stilt.

Åse

Det gnistrer og blinker langt borte.
Hvor kommer den lysningen fra?

Peer Gynt

Fra slottets ruter og porte.
Kan du høre, de danser?

Åse

Ja.

Peer Gynt

Utenfor står Sankt Peter
og byder deg stige inn.

Fjerde akt

4A)

Hvor: Ut i verden i Kairo

Hva: lever stormannslivet

Hvem: Peer

Peer Gynt

Hva skal mannen være!

Seg selv; det er mitt korte svar.

Betenk mitt levnetsløp forresten.

Hvordan kom jeg først til Vesten!

Som fattig kar med tomme hender.

Men! Lykken, ser dere, var meg føyelig;

og gamle fatum, han var bøyetelig.

Hva hele våge-kunsten gjelder,

det er: å stå med valgfri fot

å vite visst at alle dage

det bak deg står

en bro som bære kan tilbake.

Den teori har holdt meg frem;

den har min hele vandel farget;

og teorien har jeg arvet

fra slekten i min barndoms hjem.

Jeg er jo norsk, av fødsel, ja!

Men verdensborger av gemytt.

For hva jeg har av lykken nytt,

jeg takke kan Amerika.

4B)

Hvor: på bar (i ørken

Hva: Peer fører seg fram som profet og forføres av Anitra

Hvem: Peer og Antira

Anitra

Hva vil du?

Peer Gynt

Vil? Leke due og falk!

Føre deg bort! Gjøre gale streker!

Anitra

Skam deg! En gammel profet –!

Peer Gynt

Å, vås!

Profeten er ikke gammel, din gås!

Synes du dette på alderdom peker?

Anitra

Ja, men *er* du profet?

Peer Gynt

Jeg er din keiser!

Nei se, hvor den lille hakkespett kneiser!

Anitra

Gi meg den ring, som sitter på din finger.

Peer Gynt

Ta, søte Anitra, det hele pøyt!

Anitra

Dine ord er sange! vakkert de klinger!

Peer Gynt

Salig, å vite seg elsket så høyt!

Anitra

Du svetter, profet; jeg er redd du skal smelte; –
rekk meg det tunge, som dingler i ditt belte.

Peer Gynt

Ømme bekymring! Bær pungen for stette; –
uten gull er elskende hjerter tilfredse!

4C)

Hvor: hjemme

Hva: Solveig venter på sin Peer

Hvem: Solveig

Kvinnen (Solveig)

Kanskje vil der gå både vinter og vår,
og neste sommer med, og det hele år; –
men en gang vil du komme, det vét jeg visst;
og jeg skal nok vente, for det lovte jeg sidst.
Gud styrke deg, hvor du i verden går!
Gud glede deg, hvis du for hans fotskammel står!
Her skal jeg vente til du kommer igjen;
og venter du der oppe, vi treffes der, min venn!

4D)

Hvor: Dårkisten (galehus)

Hva: absurd innslag på en anstalt, han krones til Keiser, møter de som er seg selv...

Hvem: Begriffenfeldt og Peer

Begriffenfeldt

Peer Gynt! Dypsindig! Gåtefull! Hvass!

Hvert ord er likesom en bunnløs lære!

Hva er De?

Peer Gynt

Jeg har alltid prøvet å være

meg selv. Forøvrig er her mitt pass.

Begriffenfeldt

Atter det gåtefulle ord på bunnen!

Til Kairo! Fortolkernes keiser er funnen!

Peer Gynt

Keiser?

Begriffenfeldt

Kom!

Peer Gynt

Er jeg virkelig kjent –?

Begriffenfeldt

Fortolkernes keiser – på selvets fundament!

Begriffenfeldt

Han er kommet i morges, den store Peer; –

Du kan slutte deg til resten, – jeg sier ikke mer.

Peer Gynt

Men, beste herr doktor og direktør –?

Begriffenfeldt

Ingen av delene! Jeg var det før –

Herr Peer; kan De tie? Jeg må gi meg luft –

Peer Gynt

Hva er det?

Begriffenfeldt

Lov meg, De ikke vil skjelve.

Peer Gynt

Jeg skal prøve –

Begriffenfeldt

Den absolutte fornuft
avgikk ved døden i går kl. 11.

Peer Gynt

Gud fri meg –!

Begriffenfeldt

Ja, det er ytterst beklagelig.
Og i *min* stilling, ser De, er det dobbelt ubehagelig;
ti denne anstalt gjaldt like til det siste
for en dårekiste.

Peer Gynt

En dårekiste!

Begriffenfeldt

Ikke *nå*, forstår De!

Peer Gynt

Nå skjønner jeg stedet!
Og mannen er gal; – og ingen vét det!

Femte akt

5A)

Hvor: om bord på et skip

Hva: Det er uvær og Peer møter en merkelig passasjer..

Hvem: Peer og Passasjeren.

Peer Gynt

God aften! Hva –? Hvem er Du?

Passasjeren

Jeg er Deres medpassasjer, til tjeneste.

Peer Gynt

Ja så? Jeg trodde, jeg var den eneste.

Passasjeren

En feil formodning, som nå er forbi.

Peer Gynt

Men underlig nok, at først i kveld

jeg ser Deg –

Det stormer hvast.

Passasjeren

Ja, velsignet, mann!

Peer Gynt

Velsignet?

Passasjeren

Havet går høyt, som huse.

Ah, ens tenner løper i vann!

Tenk, hvilke vrak det i natt vil knuse; –

og tenk, hvilke lik, der vil drive i land!

Peer Gynt

Bevares vel!

Passasjeren

Et spørsmål kun!

Hvis vi for eksempel tørnet på grunn

og sank i mørket.

Peer Gynt

Du tror, her er fare?

Passasjeren

Nei; men er Du så god
å skjenke meg Deres ærede kadaver –?

Peer Gynt

Nå går det for vidt!

5B)

Hvor: I sjøen på en kantret jolle.

Hva: Peer og Kokken forsøker å holde seg fast, Kokken drukner.

Hvem: Kokken og Peer

Peer Gynt

Hjelp! Båt fra land! Hjelp! Jeg forgår!

Frels, herre Gud, – som skrevet står!

(klamrer seg fast til båtkjølen.)

Kokken

(dukker opp på den annen side).

Å, herre Gud, – for mine små,

vær nådig! La meg landet nå!

(holder seg i kjølen.)

Peer Gynt

Slipp!

Kokken

Slipp!

Peer Gynt

Jeg slår!

Kokken

Jeg slår igjen!

Peer Gynt

Jeg knuser deg med spark og spenn!

Slipp taket! Hvelvet bær ei to!

Kokken

Det vét jeg. Vik!

Peer Gynt

Vik selv!

Kokken

Jo-jo!

(de kjemper; kokken lamslår sin ene hånd; han klynger seg fast med den annen.)

Den neven vekk!

Kokken

Å, snille, – spar!
Husk på de små, jeg hjemme har!

Peer Gynt

Jeg trenger livet mer enn du,
for jeg er ungeløs ennu.

Kokken

Slipp! De har levet; jeg er ung!

Peer Gynt

Fort deg; synk; – du blir så tung.

Kokken

Vær nådig! Vik i Herrens navn!
For Deg bærer ingen sorg og savn –
Jeg drukner –!

5C)

Hvor: Hjemme i Norge igjen

Hva: Møter en fra bygda. Peer finner ut av sitt ettermæle.

Peer Gynt

Peer Gynt? Hvem er han?

Mats

Å, der sies han var en vederstyggelig dikter –

Peer Gynt

En dikter –?

Mats

Ja, – alt, som var sterkt og stort,
det diktet han i hop, at *han* hadde gjort.
Men unnskyld, venn – jeg har andre plikter –

Peer Gynt

Og hvor er han nå, den merkelige mann?

Mats

Han for over havet til et fremmed land;
der gikk det ham ille, som en vel kunne tenkt; –
nå er han for mange år siden hengt.

Peer Gynt

Hengt? Se, se! Det var det, jeg visste;
salig Peer Gynt ble seg selv til det siste.

5D)

Hvor: På moen et sted.

Hva: Peer møter knappestøperen/Solveig

Hvem: Knappestøperen og Peer.

Knappestøperen

Det er ikke mulig. Her har jeg min ordre.

Se, her står skrevet: Peer Gynt skal du fordre.

Han har budt sitt livs bestemmelse tross.

I støpeskjeen med ham som mislykket gods.

Peer Gynt

Hvilket vås! Der må menes en annen person.

Står det virkelig Peer? Ikke Rasmus eller Jon?

Knappestøperen

Dem har jeg smeltet for lenge siden.

Kom så med det gode, og spill ikke tiden!

Peer Gynt

Men unn meg dog frist!

Knappestøperen

Hva vil du med den?

Peer Gynt

Jeg vil få bevist,

at jeg var meg selv gjennom hele livet;

og derom er det jo dog vi har kivet.

5 E)

Hvor: Hjemme

Hva: Solveig/Knappestøperen gir ham en mening/alibi i livet.

Hvem: Peer og Solveig/Knappestøperen

Peer Gynt

Kan du si, hvor Peer Gynt har vært siden sist?

Solveig

Vært?

Peer Gynt

Med bestemmelsens merke på sin panne; vært,
som han sprang i Guds tanke frem! Kan du si meg
det? Hvis ikke må jeg hjem, – gå under i de tåkede
lande.

Solveig

O, den gåten er lett.

Peer Gynt

Så si, hva du vét!

Hvor var jeg, som meg selv, som den hele, den sanne?

Hvor var jeg, med Guds stempel på min panne?

Solveig

I min tro, i mitt håp og i min kjærlighet.

Peer Gynt

Hva sier du –! Ti! Det er gjøglende ord.

Til gutten der inne er selv du mor.

Solveig

Det er jeg, ja; men hvem er hans fader?

Det er han, som for moderens bønn forlater.

Peer Gynt

Min moder; min hustru; uskyldig kvinne! –

O, gjem meg, gjem meg der inne!

Knappestøperens stemme

Vi møttes på siste korsveien, Peer; og nå får

vi se, om –; jeg sier ikke mer.

UNDER OG ETTER FORESTILLINGEN

Hvordan man opplever en teaterforestilling kan variere fra dagsform til interesse for tema, musikken, scenedekorasjonen og hvordan måten skuespillerne spilte på. Noen ganger går man ut fra en forestilling og er ferdig med den, andre ganger surrer den rundt i hodet lengre. Det er ikke alltid man kan sette ord på hvorfor man mislikte eller likte den forestillingen man nettopp har sett.

De neste oppgavene er ment som en hjelp til å huske, og å «analysere» forestillingen dere har sett ved å bryte den ned i små biter, for så å sette det sammen igjen.

1. For å komme i stemningen og huske tilbake til forestillingen kan det være lurt å prøve å lage et kort handlingsreferat av hva du/dere så uten å tolke.
 - *Hvem* traff vi? Karakterene i forestillingen, hvilke relasjoner hadde de til hverandre? (mor, venn, kjæreste osv.).
 - *Hvor* var vi, hvor utspilte det hele seg?
 - *Og hva* skjedde. Prøv å gi en nøytral beskrivelse.
2. Hva likte dere med forestillingen, det beste, det morsomste, det merkeligste, det dårligste, det mest rørende, det gjenkjennelige? Alt er lov, men dere skal begrunne deres meninger!

OPPGAVE I FORHOLD TIL FORM OG ESTETIKK

Jobb sammen i par.

Scenografi

Scenografi er et scenisk element som understøtter regien. Sammen med instruktøren, som er kunstnerisk ansvarlig, og som i prinsippet bestemmer alt, utarbeider scenografen et visuelt uttrykk. Noen ganger illustrerer scenografien miljøet scenen utspiller seg i, ute, inne, stue kjøkken også videre. Scenografien kan være realistisk med riktige møbler, vinduer og vegger. Andre ganger kommuniserer scenografien mer abstrakt eller symbolsk og har sine egne kommentarer til tematikken i teksten.

1. Har scenograf, Nora Furuholmen, fulgt Ibsens anvisninger? Forklar.
2. Hva så dere? Former, materiale, motsetninger og likheter. Hvilke assosiasjoner gir scenografien dere?
3. Det er jo veldig tydelig at scenografien er en bar, men er vi også andre steder enn på baren?

4. Understøtter det scenografiske grepet tematikken/handling? På hvilken måte?

Scenografen Nora Furuholmen er opptatt av detaljer. Hun bruker mye tid på det vi ikke legger merke til med en gang. Publikum vil nok oppleve og “lese” scenografien forskjellig fra hvor i livet de er, og hvilke referanser de har

Kostyme og makeup

Se på skuespillerne, tenk på hvordan de er kledd og sminket.

1. Hva sier sminken og klærne om karakterene de spiller?
2. Hvordan ville du/dere gjort dette hvis du var kostymedesigner?

Regien i Peer Gynt

Hanne Tømte har regissert stykket. Sammen med skuespillerne finner hun en spillestil og retninger for karakterene og hvordan skuespillerne jobber med rollen. Hvor ligger sympatien, hvem driver, forandrer karakterene seg? Endrer de seg i løpet av stykket?

1. Tradisjonelt sett er hovedkarakteren den som forandrer seg mest i løpet av stykket. I denne sammenhengen er det ganske klart at Peer Gynt er hovedkarakteren? Har han noen utvikling? Lærer han noe?
2. Er det noen av karakterene som ikke utvikler seg, eller endrer seg så mye gjennom stykket? Begrunn svaret.
3. Mange karakterer møter vi bare en gang, hva er deres funksjon?
4. Hvordan opplevde dere spillestilen i dette stykket? Trodde dere på skuespillerne.
5. Mange roller blir spillet av 6 skuespillere, var de enkelt at følge med i?

Den fjerde vegg. Det har lenge vært et mål innenfor moderne-, vestlig-, klassiskeater å forholde seg til den fjerde vegg. Det vil si at det er tre fysiske vegger på en scene, mens den fjerde veggen er der publikum sitter. Vi er liksom ikke der, men kan se gjennom den fjerde vegg, uten at karakterene ser oss ... (som på film).

6. Hvordan forholdt denne forestillingen seg til den fjerde veggen? Fikk dere øye på flere spillestiler? Hadde skuespillerne kontakt med publikum?

Musikk i forestillingen

Teaterkomponist Simon Revholt har arrangert musikken til Peer Gynt. Han sier en viktig oppgave for en teaterkomponist er å utøve kjærlighet i møtet mellom tekst og tone. Teksten er forbunnet til hodets intellekt og musikken er hjertets stemme ...

Simon ser på sin oppgave å finne balansen mellom disse to størrelsene eller stemmene. Musikken må ikke slå i hjel teksten, og vise versa. Viktig at teatermusikken spiller på lag med teksten og regien.

- 1) Hvordan opplevde du/dere musikken i stykket? Var det noe dere gjenkjente?
- 2) Klarte du/dere å lytte etter forskjellige emosjoner og følelser?

OPPGAVE I FORHOLD TIL TEMATIKK

Ibsen er kjent som realismens far i dramatikken. Realismen kjennetegnes ved at den setter problemer til debatt. Gjennom karakterenes handlinger og dialoger belyses et eller flere temaer. *Peer Gynt* er IKKE realistisk, det er pompøst og romantisk og det er skrevet som et lesestykke, et langt dikt, likevel belyses i teksten og forestillingen flere temaer.

1. Hvilke tema tenker du/dere stod sterkest fram i Hanne Tømtas regi? Det kan være lettere å forsøke å tenke sammen to og to, for så senere åpne opp for klassediskusjoner. Ingen ting er galt, men husk å begrunn tankene.

Her kan dere gjenta oppgaven fra FØR FORESTILLINGEN på en skala fra 1-10, tenker dere det samme som før forestillingen?

Til inspirasjon for samtale rundt tema i *Peer Gynt*

- Er Peer eventyrlysten og fantasifull ELLER er han en løgner og bedrager
- Rømmer han fra de andre eller seg selv?
- Hva er forskjellen på å være seg selv og det å være seg selv nok?
- Er det meningen at man skal finne svaret på hva som er ens plass i verden?
- Hvorfor svikter ikke Solveig Peer? Er det ett realistisk kvinneportrett av i dag?
- *Peer Gynt* blir sett på som Ibsens kritikk av den norske bondekultur og av nasjonalromantikken. Står kritikken seg i dag? Kanskje den norske selvgodhet fortsatt trenger å utfordres? Kan *Peer Gynt* brukes til det? Diskuter hvordan?
- *Peer Gynt* finner ikke kjernen i løken han skreller mot slutten, et klassisk bilde på et menneske som ikke finner sin identitet? Teksten er skrevet for over 150 år siden. Tanken om identitet er dermed ikke noe helt nytt. Kan man bruke *Peer Gynt* til å debattere moderne identitetspolitikk?